

B I L J E Š K E

1. Sv. Jeronim prevodi: »Qui non exaltavit frustra animam suam.« Smisao je njegovog prevoda jasan: koji se nije uzoholio uzalud. *Exaltare animam suam* prema značenju hebr. riječi *nefaš* znači *exaltare semetipsum*, tj. uzoholiti se. LXX prevode: »Qui non accepit in vano animam suam.« Mnogi misle da se ovdje radi o lažnom zaklinjanju dušom. Ali i u njihovom prevodu moramo imati pred očima značenje hebr. riječi *nefaš*. Prema tom značenju prevod bi imao glasiti: *Qui non accepit in vanum semeptisum*, što bi se jasnijim riječima dalo izraziti: koji ne zavarava sebe (oslanjajući se na štovanje krivih bogova).

2. Današnji tumačitelji prihvaćaju općenito prevod LXX: *Quaerentium faciem Dei Jacob.*« Prema ovom prevodu stih bi izgledao naravniji i dosljedniji. No nije stalno da li su LXX tako čitali u svom izvorniku, ili su pak nastojali učiniti izvornik malo lakšim. Nije također jasno da li se u njihovom prevodu mora čitati ovako: *Quaerentium faciem Dei, Jacob.* Meni se čini da bi najprije moglo biti da su oni zamijenili zamjenicu *tvoj* s imenicom Bog, na koju se ona odnosi. — U današnjem M. T. kao i u prevodu sv. Jeronima valja pretpostaviti da se riječ *dôr*, rod, ima ponoviti u misli i pred: *onih, koji traže tvoju prisutnost, i pred: Jakov.*

3. LXX prevode: »Attollite portas, principes, vestras, et eleva-
mini portae aeternales.« Ovdje se ne radi o nekoj razlici u samom hebr. tekstu. LXX su nastojali da ne sablazne pogane dajući život i razum neživim stvarima, pa su u tom smislu malo ublažili lijepi izraz Psalmiste. — Mnogi današnji tumačitelji misle da Psalmista pozivlje vrata šatora na Sionu da se rašire i da postanu viša kako bi što dostojnije mogao ući Gospodin u svoje sjedište. Ali nije stalno da riječ *râšim*, glava, može označiti i gornje pragove. S druge strane izraz: *podignuti glavu* u svim jezicima znači uznijeti se, uzoholiti se. Njemu odgovara riječ *hinnaseû*, uznesite se, kako čitaju M. T. i svi stari prevodi. A i naravnije je reći da se vrata šatora imaju ponositi što će primiti Boga na stan, nego reći da se imaju proširiti kako bi On mogao ući.

PRIDIGARSKI OSNUTKI

Pridigarski osnutki so skozi leta postali za nas sestavni del dušnopastirskega prizadevanja. Vsi radi priznamo, da nam osnutki že vnaprej rešijo marsikatero vprašanje, pustijo pa seveda še celo kopico nerešenih problemov s katerimi se moramo še sami vbadati potem, ko imamo osnutek že v rokah. Osnutki so nam v veliko pomoč, čeprav puščajo ob sebi še precej neizpolnjenih želja. Vsako človeško delo je mogoče kritizirati, vprašajmo pa se, če smo v kritiki tudi vsestransko pravični? Večkrat vemo povedati česa osnutku manjka, zlepa pa se ne pripravimo, da bi take pomanjkljivosti sami dodali osnutku v pisani obliki in tako to »izboljšano« obliko posredovali tudi drugim. Če se zavedamo pomanjkljivosti osnutkov,

jih bomo tudi popravili, zato ne bo odveč, če pridigarским osnutkom posvetimo nekaj pozornosti.

Kaj je osnutek? Osnutek je najprej zasnova, zamisel nečesa. To je kal, iz katere mora nekaj pognati. Pognalo pa bo samo po načelih organske rasti. V osnutku je že vse vsebovano, toda nejasno, samo v obrisih in v osnovnih potezah. V osnutku je skrita vsa dinamika, ki jo terja izvedba nekega načrta ali dela, čeprav jo večkrat odkrijemo samo v oblike pobude. Oglejmo si skice umetnikov za kak portal, stavbo, sliko ali oltar. To so osnutki bodočih umetnih. V glavnih obrisih v njih že zaslutimo celotno delo. Porojena zamisel je ujeta na papir, postala pa bo stvarnost na platnu, v kamnu ali lesu, v ustreznem materialu. V vsakem osnutku se skriva nek namen, ki človeku določa uporabo, razvrstitev in oblikovanje materije. Umetnina bo nastala samo, če bo mogoče za vsako sestavno enoto reči, da res sodi samo sem. Umetnik mora že pri zasnovi vedeti, kakšno snov bo uporabil zdaj tu, zdaj tam. Pozneje bo mogoče še marsikaj določiti ali spremeniti, bolj smotno uporabiti ali razvrstiti, toda vse samo v okviru prvotne zamisli. Če bodo spremembe prestopile ta okvir, realizacija ne bo projekcija načrta, ampak se bo več ali manj oddaljila od zamisli osnutka.

Vsak umetniški osnutek mora razodevati osnovne zakone statike in dinamike, estetike in proporcionalnosti, duhovne prefinjenosti... Gre za stvaritev človeškega duha v raspoložljivi materiji.

Tudi pri pridigi gre za stvaritev. Toda to ni zgolj stvaritev človeškega duha, ampak božje — človeško delo, inkarnacija božje misli v človeški besedi. Gre torej za svojevrstno stvarjenje. Če je človek pri zgolj človeških stvaritvah sorazmerno avtonomen, gre pri oznanilu božje besede bolj za neko vrsto heteronomije. Človek mora svojo avtonomnost podrediti posebni nalogi. Gre za diakonio Bogu, pa tudi človeku zaradi Boga in za Boga. Človek je pri oznamilu božje besede orodje v božjih rokah. Vpoštevati mora običajne zakone psihologije in drugih stvarnosti zemaljskega življenja in nato vse postaviti v službo Bogu. Pridigar se mora prepustiti navdihnjenju odzgoraj, da bi mogel isti Duh po njegovi besedi voditi njemu zaupane vernike. Ovire takemu navdihnjenju odstranimo z branjem svetega pisma, s študijem teologije in z zbrano molitvijo. Molitev mora vtisniti pridigi božji pečat. Samo tista pridiga, ki bo prežeta s svetopisemskim duhom in bo orošena z molitvijo, bo segla v duše.

Za ostvaritev osnutkov so važna naslednja načela. Prvo načelo je: sprejema se po načinu sprejemnika. S pridigarskim načrtom dobimo najprej v roke pregled vsega načrta za celo cerkveno leto. Načrt prinese razporeditev snovi pod določenim vidikom za daljše obdobje. Upoštevati mora liturgično leto z liturgičnimi teksti in vendar izčrpno obdelati snov. Sestavljalec mora imeti pred seboj določen cilj, da v njegovi moči razvrsti snov in jo izrazi z določeno temo. Teme se dele v točke, ki še bolj razstavijo tvarino. U ozadju tega načrta se skriva oblika pridige. Sestavljalec je to nalogo sprejel na sebi lastni način. Njegov način sprejemanja sprejmemo spet mi na sebi lastni način. Kakšen je naš način sprejemanja pa dobro vemo. Občutek prijetnosti ali neprijateosti, navdušenja ali razočaranja, prenagljena kritika ali trezna presoja... Kdor neusmiljeno kritizira osnutke pridig, v prvi vrsti razodeva, kako je sam sprejel osnutke pridig, kaj je ob njih čutil, s čim se ni zadovoljil itd. Kadar se meni to godi, vzamem v roke pregled celotnih tem, da ugotovim, kakšen miselni tok je vgrajena tema določene nedelje. Kaj moram sedaj iz tega narediti? Navadno se izkaže, da ni brez pomena, ako vsaj preberem tudi osnutek sam. Nudi mi vsaj nekaj snovi in da pobudo za stvaritev pridige. Težav v zvezi z osnutki se ne bomo znebili, ker so povezane z nami, z našim načinom mišljenja in doživljanja. Odločilen pri teh težavah je naš način sprejemanja. Včasih z najboljšim osnutkom ne vemo kaj početi, in vendar tega ni kriv osnutek!

Drugo načelo se glasi: o okusu ni razprave. Vsi, brez izmjene, smo v nekem oziru sladokusci. Enemu je všeč to, drugemu drugo. Zato se v presojanju vrednosti osnutkov ne bomo nikoli ujemali. Vedno bodo med nami razlike, ki so ugodna prilika za razpravljanje, samo da se razpravljanje ne zavleče v dlakocepstvo.

Izdelane pridige nimajo pesebne prednosti pred osnutki, je tretje načelo.

Kaj potrebujemo za sestavo pridige, osnutke ali izdelane pridige? To vprašanje si moramo resno zastaviti, ker nas večkrat muči. Kdor ima na voljo precej kvalitetnih pridig ve, da še zdaleč niso tako uporabne kakor se nam dozdeva. Prvič, drugič, morda celo tretjič bomo zelo zadovoljni z izdelano pridigo, kasneje se bomo pa gotovo prepričali, da izdelane pridige nimajo velike prednosti pred osnutki. Zakaj ne? Preprosto zato, ker niso naše. Pridiga mora organsko rasti iz nas, mora biti v pravem pomenu besede naša.

Vsaka izdelana pridiga je nastajala v posebnih okoliščinah, namenjenja je določenim poslušalcem in razmeram. Pridiga ima konkretnim potrebam kraja, slovesnosti, poslušalstva prikrojeno formo. Konkretni cilj je idejno in oblikovno vplival na nastanek pridige. Pod tem vidikom je predigar zbiral snov za pridigo. Uporabljal je približno iste vire kot vsak pridigar, to je sveto pismo, govore cerkvenih očetov in pisateljev, toda pod določenim vidikom. Kaj je v taki izdelani pridigi uporabnega zame, ko bom govoril v čisto drugih okoliščinah in drugim ljudem? Posamezni drobci mi bodo že služili, pa še te bo treba temeljito obrusiti in jih vgraditi v svojo pridigo. To bom storil pod vidikom njenega cilja.

Če pa bom hotel uporabiti pridigo, ki je bila samo natisnjena, pa nikoli govorjena, bo težav še več. Taka pridiga navadno nima pred seboj konkretnih potreb, zato se zgublja v splošnosti. V njej je vse preveč izumetničeno in prisiljeno. Če bom po daljšem iskanju res našel kaj uporabnega, bom moral vselej še sam dati splošnim izrekom, trditvam in nalogam konkretno vsebino. To pa je ravno najteže. Zato izdelane pridige nimajo nobenih izrednih prednosti pred osnutki in vestnemu pridigarju le redko nudijo kakšno korist.

Za pripravo pridige zadoščajo porabni drobci (četrto načelo). Iz gornjega moremo zaključiti, da nam za pripravo pridige morajo slednjič zadoščati porabni drobci. Te pa nam vedno nudi pridigarski osnutek, čeprav ne vselej v enako posrečeni obliki. Poglejmo enkrat, ali je osnutek sam bogatejši kot gola tema s točkami na začetku. Priznali bomo, da vsak osnutek pripravi začetnim kostem vsaj nekaj mesa. Gnosti bomo morali to snov seveda sami, da bo iz nje nastala užitna hrana. Če bi komu izdelane pridige prihranile osebni napor, potem bi prižnica postala ropotarnica, mehanično ponavljanje povedanih reči. Tako pa se ne bi hotel ponižati nihče.

Peto načelo se glasi: vse, kar se zgodi, se zgodi zaradi nekaga smotra. Kaj je temeljna naloga moje pridige? Kaj naj povem? Vprašanje si zastavim zato, da se pridige sploh lotim in začnem razmišljati o vsebini pridige. Izbor teme nam prihranijo osnutki.

Ko preberem osnutek, pogledam še mašni obrazec za tisto nedeljo. Brati ga moram pod vidikom teme, katero mi narekuje osnutek. Zatem spet preberem osnutek pod vidikom

misli, ki jih nudi mašni obrazec. Nato začnem s premissljava-
njem, ki naj traja od nedelje popoldne do srede tedna. To
premissljevanje mora najprej izkristalizirati cilj pridige. Kaj
hočem doseči s pridigo? Zakaj bom govoril prav o tem pred-
metu. Najvažnejše vprašanje pri pripravi pridige je torej,
čemu vse to?

Kako naj pridigam mi pove cilj pridige, ki sem si ga
zastavil. Če pridigam brez cilja, bo pridiga slaba, če imam
nejasen cilj, bo pridiga še slabša, če ga sploh nimam, bo
pridiga brez uspeha. Kadar pa imam pred seboj konkreten
cilj, takrat spodbujam, bogatim srca in spreobračam.

Kako naj dosežem cilj? Moremo reči, da sta cilj in pot do
njega dva tečaja, ki oblikujeta pridigo. Cilj ima prvenstveno
vlogo, pot do njega je odvisna od cilja. Cilj zahteva, da izbi-
ram učinkovita sredstva s katerimi bi ga mogel doseči. Način
pa mi narekuje, kako naj ta sredstva uporabim. Vse mora
biti usmerjeno v konkretno situacijo v življenju, toda pre-
missljljeno, načrtno, preudarno. Pridiga mora spreobračati, to
pomeni, da mora v konkretni življenjski obliki vtisniti ljudem
krščanskega duha. Cilj pridigi narekuje, kako naj se razvrste
motivi, razlage, dokazi, zgledi; kako naj oblikujem podobe in
primere. Cilj daje pridigi obliko, v njej pa je skrita tudi
dinamika pridige.

Kakšno vrednost imajo torej pridigarski osnutki za nas?
Odvzamejo nam veliko skrb, kako naj v določenem obdobju
obdelamo vse resnice dogmatičnega in moralnega bogoslovja.
Osnutki so dober pripomoček pri pripravi pridige, ker nudijo
zanjo nekaj misli in pobud za nastanek pridige. V njih so
samo drobci, iz katerih moramo sami sestaviti govor. Osnutki
so samo pripomoček; več nočejo biti in tudi ne smejo. Ako bi
bili več, bi omejevali pridigarsko samostojnost. Ker so samo
pripomoček puščajo vsakemu še vedno dovolj svobode, da
zadosti pridigar potrebam svojih vernikov. Pridigo priprav-
ljamo za svoje župljane, ne pa za imaginarne poslušalce.
Osnutki so velika dobrota, pa tudi težka naloga v duhov-
niškem delovanju. Za dobroto bodimo hvaležni, nalogi pa se
ne izmikajmo, da bo delo za božje kraljestvo prinašalo bla-
goslov. Osnutki so »zaklad na njivi« in tudi naše naravne
sposobnosti so tak zaklad. Trgujemo z obojim, če smo »dobri
in zvesti služabniki« (Mt 25, 21).

Rafael Lešnik